

PRAWNE ASPEKTY LECZENIA PSYCHIATRYCZNEGO W POLSCE

KONGRES ZDROWIA PUBLICZNEGO 2019

dr adw. Katarzyna Syroka-Marczewska
Warszawa, dn. 07.12.2019 r.

**USTAWA O PRAWACH
PACJENTA I RZECZNIKU
PRAW PACJENTA**

PRAWA PACJENTA

**Prawo pacjenta do świadczeń
zdrowotnych**

Prawo pacjenta do informacji

**Prawo pacjenta do tajemnicy informacji
z nim związanych**

**Prawo pacjenta do intymności
i godności**

**Prawo pacjenta do dokumentacji
medycznej**

PRAWA PACJENTA

Prawo pacjenta do sprzeciwu

Prawo pacjenta do wyrażenia zgody

Poszanowanie życia rodzinnego i prywatnego

Prawo do opieki duszpasterskiej

Prawo do przechowywania rzeczy wartościowych w depozycie

Prawo do zgłoszenia działań niepożądanych produktu leczniczego

**USTAWA O OCHRONIE
ZDROWIA
PSYCHICZNEGO**

LECZENIE PSYCHIATRYCZNE

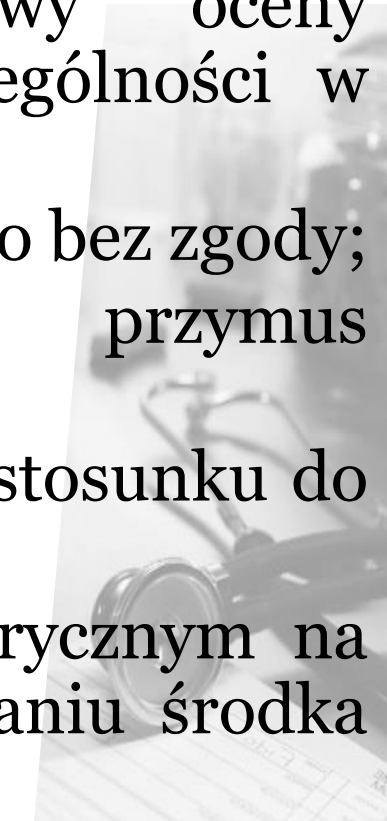
- Zdrowie psychiczne jest fundamentalnym dobrem osobistym człowieka, a ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi należy do obowiązków państwa.
- Osoba korzystająca ze świadczeń zdrowotnych udzielanych przez szpital psychiatryczny ma prawo do pomocy w ochronie swoich praw

RZECZNIK PRAW PACJENTA SZPITALA PSYCHIATRYCZNEGO

- Instytucja Rzecznika Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego została powołana ustawą z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego⁷⁰. Przepisy ww. ustawy, jak również wydanego na jej podstawie rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13 stycznia 2006 r. w sprawie szczegółowego trybu i sposobu działania Rzecznika Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego regulują kompetencje i zadania oraz sposób ich realizacji. Stosownie do art. 10d ww. ustawy są pracownikami Biura

RZECZNIK PRAW PACJENTA SZPITALA PSYCHIATRYCZNEGO

- Dokonywanie z własnej inicjatywy oceny przestrzegania praw pacjenta, w szczególności w odniesieniu do pacjentów:
 - 1) przyjętych do szpitala psychiatrycznego bez zgody;
 - 2) wobec których zastosowano przymus bezpośredni;
 - 3) niezdolnych do wyrażenia zgody lub stosunku do przyjęcia albo leczenia;
 - 4) przebywających w szpitalu psychiatrycznym na mocy orzeczenia sądowego o zastosowaniu środka zabezpieczającego.
-

RZECZNIK PRAW PACJENTA SZPITALA PSYCHIATRYCZNEGO

- Do zadań należy w szczególności zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi pomocy w dochodzeniu ich praw w sprawach związanych z przyjęciem, leczeniem, warunkami pobytu i wypisaniem ze szpitala psychiatrycznego. Ponadto udzielają pomocy w wyjaśnieniu ustnych i pisemnych skarg tych osób, współpracują z ich rodzinami, przedstawicielami ustawowymi, opiekunami prawnymi lub faktycznymi oraz inicjują i prowadzą działalność edukacyjno-informacyjną w zakresie praw osób korzystających ze świadczeń zdrowotnych udzielanych przez szpital psychiatryczny.
- Analiza spraw rozpatrywanych przez w okresie objętym sprawozdaniem Rzecznika Praw Pacjenta za lata 2009-2018 dowodzi, że ich działalność jest potrzebna w mikrospołeczeństwie pacjentów szpitali psychiatrycznych, ich bliskich, opiekunów faktycznych i prawnych

PRZYMUS BEZPOŚREDNI

- a) przytrzymanie – doraźne, krótkotrwałe unieruchomienie osoby z użyciem siły fizycznej,
- b) przymusowe zastosowanie leków – doraźne lub przewidziane w planie postępowania leczniczego wprowadzenie leków do organizmu osoby – bez jej zgody,
- c) unieruchomienie – obezwładnienie osoby z użyciem pasów, uchwytów, prześcieradeł lub kaftana bezpieczeństwa,
- d) izolacja – umieszczenie osoby, pojedynczo, w zamkniętym i odpowiednio przystosowanym pomieszczeniu

PRZYMUS BEZPOŚREDNI

Przymus bezpośredni wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, przy wykonywaniu czynności przewidzianych ustawie, można stosować tylko wtedy, gdy przepis do tego upoważnia albo osoby te:

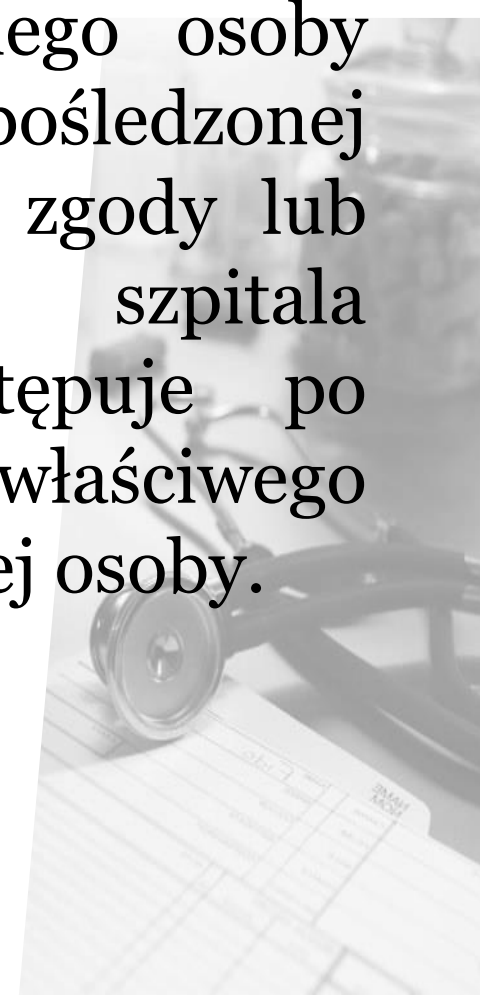
- dopuszczają się zamachu przeciwko: życiu lub zdrowiu własnemu lub innej osoby lub bezpieczeństwu powszechnemu, lub
- w sposób gwałtowny niszczą lub uszkadzają przedmioty znajdujące się w ich otoczeniu, lub
- poważnie zakłócają lub uniemożliwiają funkcjonowanie zakładu leczniczego udzielającego świadczenia zdrowotnego w zakresie psychiatrycznej opieki zdrowotnej, innego zakładu leczniczego lub jednostki organizacyjnej pomocy społecznej.

OCHRONA ZDROWIA PSYCHICZNEGO

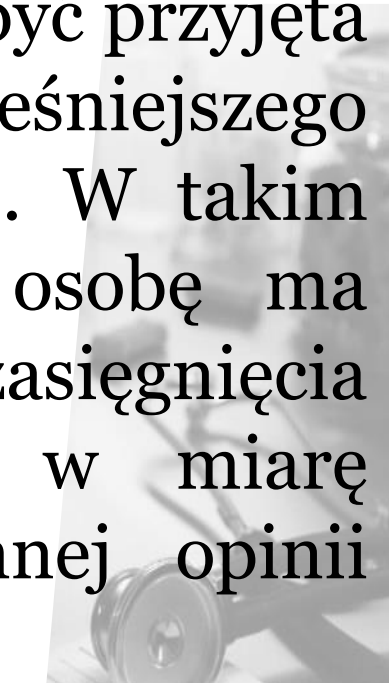
- Osoba, której zachowanie wskazuje na to, że z powodu zaburzeń psychicznych może zagrażać bezpośrednio własnemu życiu albo życiu lub zdrowiu innych osób, bądź nie jest zdolna do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, może być poddana badaniu psychiatrycznemu również **bez jej zgody**, a osoba małoletnia lub ubezwłasnowolniona całkowicie – także bez zgody jej przedstawiciela ustawowego

OCHRONA ZDROWIA PSYCHICZNEGO

- Przyjęcie do szpitala psychiatrycznego osoby chorej psychicznie lub osoby upośledzonej umysłowo niezdolnej do wyrażenia zgody lub stosunku do przyjęcia do szpitala psychiatrycznego i leczenia następuje po uzyskaniu zgody sądu opiekuńczego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania tej osoby.

OCHRONA ZDROWIA PSYCHICZNEGO

- W przypadkach nagłych osoba może być przyjęta do szpitala psychiatrycznego bez wcześniejszego uzyskania zgody sądu opiekuńczego. W takim przypadku lekarz przyjmujący tę osobę ma obowiązek, o ile to możliwe, zasięgnięcia pisemnej opinii innego lekarza, w miarę możliwości psychiatry, albo pisemnej opinii psychologa.
-

OCHRONA ZDROWIA PSYCHICZNEGO

- Osoba chora psychicznie może być przyjęta do szpitala psychiatrycznego bez zgody tylko wtedy, gdy jej dotychczasowe zachowanie wskazuje na to, że z powodu tej choroby zagraża bezpośrednio własnemu życiu albo życiu lub zdrowiu innych osób. O przyjęciu do szpitala postanawia lekarz wyznaczony do tej czynności po osobistym jej zbadaniu i zasięgnięciu w miarę możliwości opinii drugiego lekarza psychiatry albo psychologa.
- Lekarz jest obowiązany wyjaśnić choremu przyczyny przyjęcia do szpitala bez zgody i poinformować go o jego prawach.
- Przyjęcie do szpitala wymaga zatwierdzenia przez ordynatora (lekarza kierującego oddziałem) w ciągu 48 godzin od chwili przyjęcia. Kierownik szpitala zawiadamia o powyższym sąd opiekuńczy miejsca siedziby szpitala w ciągu 72 godzin od chwili przyjęcia.

OCHRONA ZDROWIA PSYCHICZNEGO

- Osoba, której dotychczasowe zachowanie wskazuje na to, że z powodu zaburzeń psychicznych zagraża bezpośrednio swojemu życiu albo życiu lub zdrowiu innych osób, a zachodzą wątpliwości, czy jest ona chora psychicznie, może być przyjęta bez zgody do szpitala w celu wyjaśnienia tych wątpliwości.
- Pobyt w szpitalu nie może trwać dłużej niż 10 dni.

OCHRONA ZDROWIA PSYCHICZNEGO

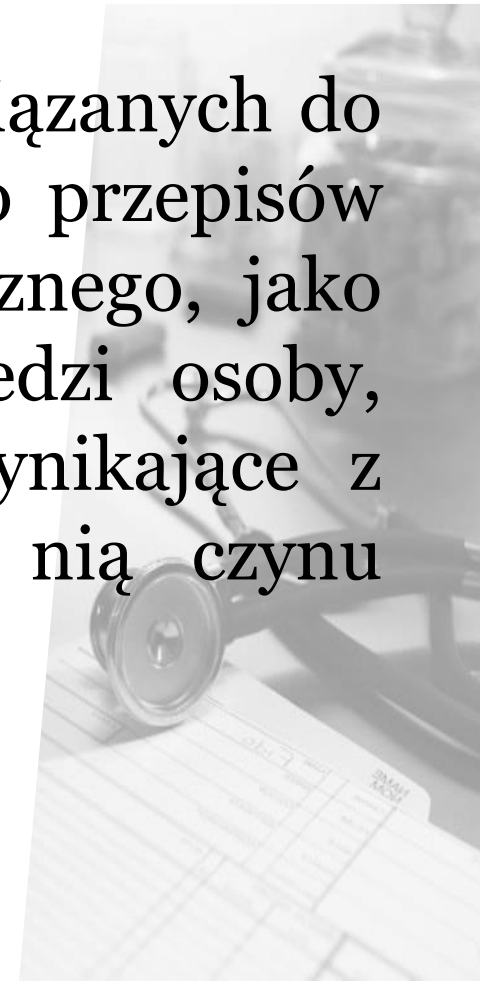
- Do szpitala psychiatrycznego może być również przyjęta, bez zgody osoba chora psychicznie:
- której dotychczasowe zachowanie wskazuje na to, że nieprzyjęcie do szpitala spowoduje znaczne pogorszenie stanu jej zdrowia psychicznego, bądź
- która jest niezdolna do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, a uzasadnione jest przewidywanie, że leczenie w szpitalu psychiatrycznym przyniesie poprawę jej stanu zdrowia.
- O potrzebie przyjęcia do szpitala psychiatrycznego osoby orzeka sąd opiekuńczy miejsca zamieszkania tej osoby – na wniosek jej małżonka, krewnych w linii prostej, rodzeństwa, jej przedstawiciela ustawowego lub osoby sprawującej nad nią faktyczną opiekę. Do wniosku, dołącza się orzeczenie lekarza psychiatry szczegółowo uzasadniające potrzebę leczenia w szpitalu psychiatrycznym. Orzeczenie lekarz psychiatra wydaje na uzasadnione żądanie osoby lub organu uprawnionego do zgłoszenia wniosku o wszczęcie postępowania.

OCHRONA ZDROWIA PSYCHICZNEGO

- Osoba, która wskutek choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego nie jest zdolna do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i nie ma możliwości korzystania z opieki innych osób oraz potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, lecz nie wymaga leczenia szpitalnego, może być za jej zgodą lub zgodą jej przedstawiciela ustawowego przyjęta **do domu pomocy społecznej.**

OCHRONA ZDROWIA PSYCHICZNEGO

- Nie wolno przesłuchiwać osób obowiązanych do zachowania tajemnicy, stosownie do przepisów ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, jako świadków na okoliczność wypowiedzi osoby, wobec której podjęto czynności wynikające z ustawy, co do popełnienia przez nią czynu zabronionego pod groźbą kary.

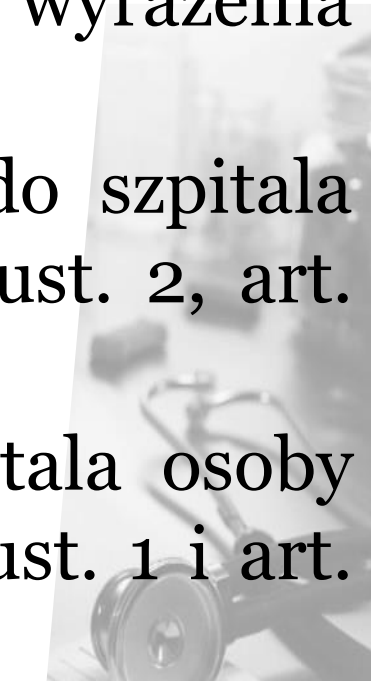
DANE STATYSTYCZNE

- Największa ilość spraw dotyczy kwestii związanych z prawami pacjenta, o których mowa w ustawie – w 2018 r. było to łącznie 5497 spraw, w tym 1731 wniosków oraz 630 skarg, a także 3136 podjętych działań z własnej inicjatywy. Największa ilość spraw dotyczyła prawa pacjenta do świadczeń zdrowotnych (2451 spraw), prawa pacjenta do informacji o prawach pacjenta (673 sprawy) oraz prawa pacjenta do uzyskania informacji o swoim stanie zdrowia (624 sprawy).
- W prezentowanym okresie sprawozdawczym rozpatrzyli 3892 sprawy dotyczące przepisów ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, w tym rozpatrzyli 2542 wnioski, 183 skargi, a także 1167 razy podejmowali działania z własnej inicjatywy. Największa ilość spraw dotyczyła stosowania przymusu bezpośredniego – 719 spraw, znaczną grupę spraw stanowiły wnioski o wypisanie osoby przebywające w szpitalu psychiatrycznym za zgodą – 619 spraw.

DANE STATYSTYCZNE 2018 r.

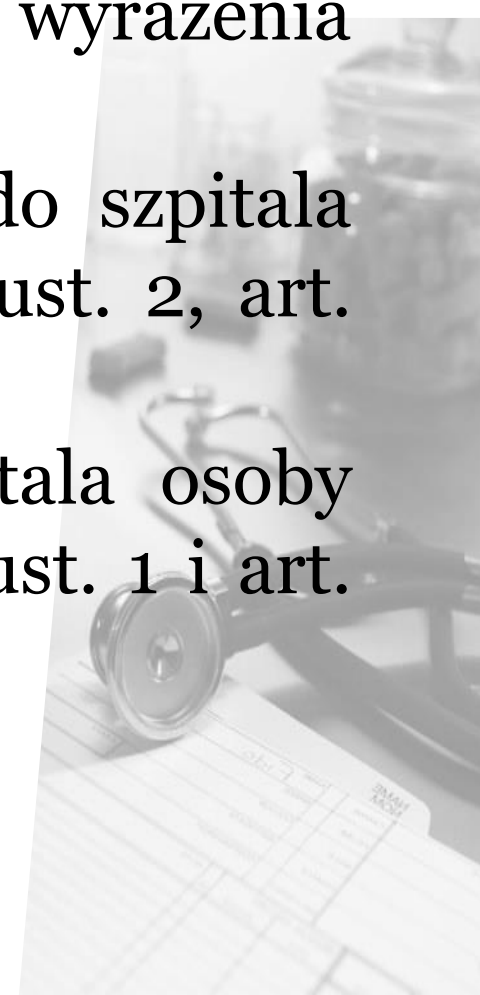
- 210 spraw dot. prawa pacjenta do wyrażenia zgody
- 574 (14,8%)- wypisanie ze szpitala osoby przebywającej bez jej zgody (art. 35 ust. 1 i art. 36 ust 2, art. 36 ust. 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego).
- 527- 13, 6 % - Procedura przyjęcia do szpitala psychiatrycznego bez zgody (art. 22 ust. 2, art. 23, 24, 28, 29 ww. ustawy).

DANE STATYSTYCZNE 2017 r.

- 214 spraw dot. prawa pacjenta do wyrażenia zgody
 - 647 (15, 8%) - Procedura przyjęcia do szpitala psychiatrycznego bez zgody (art. 22 ust. 2, art. 23, 24, 28, 29 ww. ustawy).
 - 564 – 13, 8 % - Wypisanie ze szpitala osoby przebywającej bez jej zgody (art. 35 ust. 1 i art. 36 ust 2, art. 36 ust. 3 ww. ustawy).
-

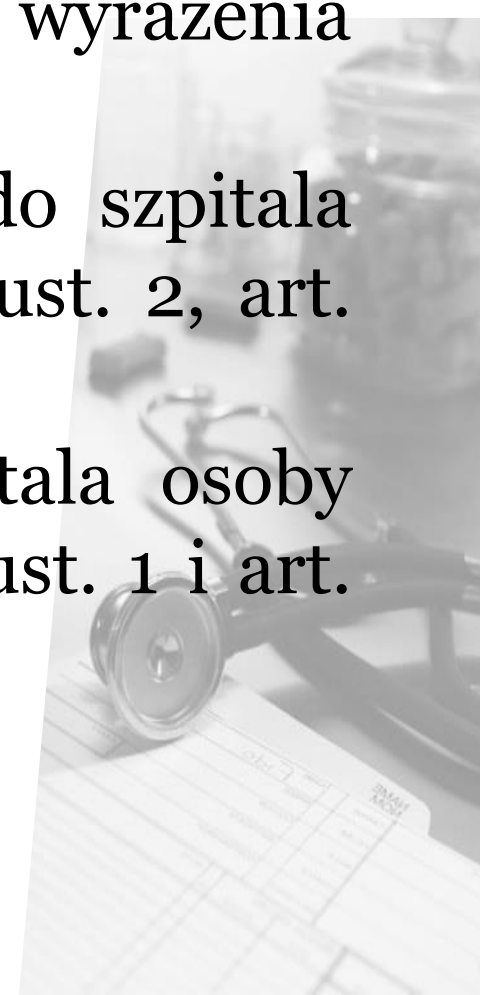
DANE STATYSTYCZNE 2016 r.

- 347 spraw dot. prawa pacjenta do wyrażenia zgody
- 1069 (16,6%) - Procedura przyjęcia do szpitala psychiatrycznego bez zgody (art. 22 ust. 2, art. 23, 24, 28, 29 ww. ustawy).
- 810 – 12,6 % - Wypisanie ze szpitala osoby przebywającej bez jej zgody (art. 35 ust. 1 i art. 36 ust 2, art. 36 ust. 3 ww. ustawy).

DANE STATYSTYCZNE 2015 r.

- 226 spraw dot. prawa pacjenta do wyrażenia zgody
- 1301 (18,9%) - Procedura przyjęcia do szpitala psychiatrycznego bez zgody (art. 22 ust. 2, art. 23, 24, 28, 29 ww. ustawy).
- 873 – 12,7 % - Wypisanie ze szpitala osoby przebywającej bez jej zgody (art. 35 ust. 1 i art. 36 ust 2, art. 36 ust. 3 ww. ustawy).

RZECZNIK PRAW PACJENTA

- „Oceniając ochronę zdrowia psychicznego w 2018 r., należy wskazać, iż system pozostaje niedofinansowany, w szczególności w zakresie psychiatrii dzieci i młodzieży, co ma wpływ na warunki organizacyjne udzielania świadczeń, bezpieczeństwo i komfort pacjentów. Z tych względów RzPPSzP m.in. występowali do organów tworzących o dofinansowanie modernizacji i przeprowadzenia remontów w podmiotach leczniczych. Kolejnym istotnym problemem pozostaje niedobór kadr medycznych, w tym lekarzy, ważnym jest więc tworzenie warunków do realizacji specjalizacji lekarskiej w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży. O powyższym Rzecznik informował m.in. Ministra Zdrowia. Niezależnie od powyższego niezbędnym pozostaje stała obserwacja realizacji obowiązujących i nowo wdrażanych przepisów, gdyż jak pokazał 2018 r., znaczna część podmiotów leczniczych udzielająca świadczeń w rodzaju leczenia szpitalne w zakresie psychiatrii doświadczała problemów z realizacją nowego przepisu dotyczącego obowiązku zasięgnięcia opinii drugiego lekarza psychiatry przy każdorazowym przedłużeniu stosowania unieruchomienia lub izolacji, wynikających przede wszystkim z niedoboru specjalistów. Skutkiem powyższego było wystąpienie Rzecznika do Ministra Zdrowia o podjęcie działań legislacyjnych w tej sprawie. W 2018 r. Rzecznik podjął również współpracę na rzecz monitorowania wdrażania pilotażu Centrów Zdrowia Psychicznego, który to obszar w dalszym ciągu wymaga uważnej obserwacji w 2019 r., gdyż jak wskazują eksperci, to wydolny system środowiskowej opieki może pozytywnie wpłynąć na poprawę ochrony zdrowia psychicznego Polaków”.

• **DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ**

